

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 506 sahifa,
2-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Yangi O'zbekistonning mintaqaviy va global geosiyosiy pozitsiyasi: milliy o'zlik va media reprezentatsiya tahlili	16
Salim Doniyorov	
Axborot kommunikatsiya texnologiyalari vositasida o'quvchilarning adabiy tahlil kompetensiyasini shakllantirish	21
Djo'rayev Yorqin Xolnizozovich, Xoldarova Gulchehra Tajibayevna	
Adabiy tahlil kompetensiyasini shakllantirishda elektron darsliklar va multimedia vositalaridan foydalanish.....	26
Djo'rayev Yorqin Xolnizozovich	
Ta'limdagi hurfikrlikni rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	29
Yunusov Dilshod Raxmatovich	
Boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuv asosida o'quvchilarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	32
Aliqulova Habiba Bahranovna	
Ayollar boksida jismoniy tayyorgarlikning yosh qizlar salomatligiga ta'siri	36
Majidov Ruslan Rustam o'g'li, Komilova Ismigul O'ktamjon qizi	
Talaba-yoshlarda internet risklarning oldini olishning pedagogik modeli	41
Muradova Maftuna Komilovna, Mamadaliyeva Umida Isroiljonovna	
Диагностика креативности студентов педагогических вузов в процессе изучения специальных дисциплин.....	44
Уразова Марина Батыровна, Соибова Толифа Дилмуродовна	
STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetentlikni shakllantirishning metodik xususiyatlari.....	49
Tashibekova Munajat Xoshimovna	
Mariya Montessori ta'limida bolalarning mustaqilligini va ijodiy faoliyatini rivojlantirishning pedagogik-didaktik shart-sharoitlari.....	53
Asqarova Ma'mura Sadriddinovna	
O'spirinlik yoshida namoyon bo'ladigan agressiv xulqning psixologik xususiyati	59
Atajanova Xurjon Pirnazar qizi	
O'zbekiston jurnalistikasining rivojlanishida jadidlarning o'rni: jurnalistikada yangi trend	64
Murtozayeva Nigora Murtoza qizi	
Virtual ta'lim texnologiyasining ta'lim jarayonini takomillashtirishdagi ahamiyati.....	67
Muxsiyeva Aziza Shamsitdinovna	
Kelajakdagi o'qituvchilarning pedagogik kreativligini ta'limiy o'yinlar orqali rivojlantirish yo'llari	69
N. A. Musayeva	
Talabalarda lisoniy tafakkurni shakllantirishga psixolingvistik yondashuvning didaktik tamoyillari	76
Odiljonova Kamola Abduvosit qizi	
Strategies for Overcoming Difficulties in Using Authentic Materials in English Language Teaching	81
Qosimov Jaloliddin Abduvali o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik imkoniyatlari	84
Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna	
Inspektor-psixologlarda ijtimoiy-psixologik kompetentlikning kasbiy faoliyatdagi ahamiyati	87
Raxmanova Dilnoza Farmanovna	
Qo'ng'iro't tumani toponimlarining leksik-semantik va genetik xususiyatlari	90
Shamshaddinova Saodat Saparbayevna	
Variativ yondashuv asosida 5–9-sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni rivojlantirishning didaktik modeli va metodik ta'minoti	93
Shamuratov Asqar Abdullayevich	

The Structural Composition and Developmental Stages of Critical Thinking Skills.....	98
<i>Shuxratjon Ismoiljonov Boymirza o'g'li</i>	
Yosh rahbar kadrlarni lavozimlarga tayinlashning psixologik xususiyatlari.....	106
<i>Sobitov Otabek</i>	
O'zbekistonda erta turmush qurish masalasi va uning psixologik tahlillari.....	111
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Adaptiv sportning inklyuziv ta'lim tizimida alohida ta'limga ehtiyoji bo'lgan o'quvchilarning jismoniy va funksional rivojlanishidagi ahamiyati.....	114
<i>Xasanova Sarvinov To'liqinjon qizi</i>	
Yosh futbolchilarda texnik mahoratni rivojlantirishda differentsiallashgan mashg'ulotlar modelini qo'llash samaradorligi	118
<i>Zayniddinov Tojiddin Baxriddinovich</i>	
Фразеологизмы как носители культуры: проблемы перевода и методы обучения	123
<i>Хамидова Гулноза Турсунбой кизи</i>	
Talabalarni kreativ yondashuv asosida tarbiyaviy–innovatsion faoliyatga tayyorlash jarayonlari.....	127
<i>Adizova G. M.</i>	
Iqtidorli bolalarni psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash	131
<i>Ismoilova Adolat Anvarovna</i>	
STEAM – ta'lim texnologiyasi asosida o'quvchilarning fazoviy tasavvurlarini rivojlantirish metodikasi	134
<i>So'fiboyeva Gulchehra Mamurjonovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ko'nikmalar va kompetentlikni shakllantirishning pedagogik asoslari.....	138
<i>Fayzullayeva Xovoxon Xayrullo qizi</i>	
Inklyuziv ta'limga muhtoj bolalar bilan ishlashda tarbiyachining roli.....	142
<i>Mansurova Lobar Luqmon qizi, Boqiyeva E'zoza Mashrab qizi</i>	
Rivojlanishida nuqsoni bor bolalarni ta'lim-tarbiyalashning ilmiy-pedagogik asoslari.....	146
<i>Tojiboyeva Osiyoxon Alisher qizi</i>	
Xalqaro ta'lim tashkilotlari faoliyatining nazariy asoslari.....	150
<i>Abdusamadova Aziza Kamoliddin qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni ijtimoiy texnologiyalar asosida ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlash tizimi sifatida.....	153
<i>Shanazarov Otabek</i>	
Maktabgacha ta'limda STEAM yondashuvini loyiha asosida joriy etishning pedagogik strategiyalari	158
<i>Radjapova Xuzra Tirkashevna, Abdullayeva Sarviniso</i>	
Matematika ta'limida modellashtirishning psixologik va metodik asoslari: disum loyihasi tahlili.....	161
<i>Xaydarov Xurshid Ismatovich</i>	
Darsdan tashqari mashg'ulotlarda gandbolchilarning tezkorligini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	166
<i>Ismatullayeva Zuhra Rustam qizi</i>	
Osiyo xalq o'yinlari asosida jismoniy tarbiya jarayonini samarali tashkil etishning pedagogik shartlari	170
<i>Abdullayev Yashnarjon Mahkamovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion kompetentligini shakllantirishda klasterli ta'lim muhitining imkoniyatlari.....	173
<i>Abduraxmanov M. B.</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tanqidiy fikrlash.....	178
<i>Chinaliyeva Ayjamal Baxitjanovna</i>	
Talabalarda raqamli ta'lim madaniyatini rivojlantirish.....	181
<i>Eshqurbonova Nafisa Bahodir qizi</i>	
Blended Educational Technologies in Higher Education: A Systematic Analysis of Foreign Research.....	183
<i>Fozilova Maxina Adashevna</i>	
Voyaga yetmaganlarda deviant xulq shakllanishida ijtimoiy-psixologik omillarning roli.....	188
<i>Galdiyeva Mehribon Durdiyevna, Saydazimov Alisher Nurali o'g'li</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Boshlang'ich tayyorlov guruhida ulotqirish texnikasi elementlarini o'rgatish samaradorligi.....	191
	Hayitmurodova Nasiba Abdusalimovna	
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tarbiya fanini o'qitishning metodik tayyorgarligini takomillashtirish zaruriyati.....	197
	Inoyatova Zulfiya Xamdamovna	
	Talabalarni ilmiy-tadqiqot faoliyatiga jalb etishning metodologik asoslari.....	199
	Karimova Madinabonu Dilshodbek qizi	
	Kompetentligini baholash mezonlari va indikatorlarini ishlab chiqish	203
	Kayumov Oybek Achilovich	
	Kasbiy refleksiya asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini rivojlantirish.....	209
	Miraxmedova Mubina Mirxalil qizi	
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutq ko'nikmalarini rivojlantirish.....	211
	Nisanbayeva Akmaral Kaldibayevna	
	Maxsus ta'lim dasturlari orqali iqtidorli talabalarining ijodiy salohiyatini rivojlantirish	214
	Rayimova Shahlo Sobirjon qizi	
	STEAM ta'limida ijtimoiy intellektni rivojlantirish metodlari	217
	Toshev Elbek Choriyevich	
	Innovatsion texnologiyalar va ularning tasviriy san'at o'qituvchilarini tayyorlash tizimidagi roli.....	223
	Usmanov Botir Allaberdievich	
	Bo'lajak tarbiyachilarning ijtimoiy kompetensiyasini rivojlantirishda volontyorlik faoliyatining ahamiyati.....	227
	Xalilova Dilnoza Furkatovna	
	Boshlang'ich sinflarda robototexnikaning ahamiyati va o'rni	230
	Xodiyeva Dilrabo Pirimovna	
	Working With Visual AIDS in Teaching English in Primary Education	233
	Yunusova Nodira Akhmadjanovna	
	Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari	237
	Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna	
	The Psychological Impact of Social Media on Youth	242
	Dilfuza Qarshiboyeva	
	Maktab direktori nutq etiketi – ta'lim menejmentida jamoatchilik bilan samarali muloqot asosi	246
	Islamova Dilfuza Dilshodovna	
	Dizartriyali bolalar monologik nutqini innovatsion texnologiyalar orqali rivojlantirish.....	250
	Pardayeva Muxlisa	
	Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishida bilish jarayonlarning ahamiyati.....	257
	Xaydarova Umidaxon Baxromjon qizi	
	Enhancing the Professional Competence of English Language Teachers.....	259
	Karimova Dilshoda Sodiqjon qizi	
	Maktabgacha yoshdagi bolalarda montessori metodi bo'yicha sezgir davrlar	264
	Tojiakhmedova Maftuna Umarjon qizi	
	“Personal learning assistant” vositalari asosida bo'lajak pedagoglarni tayyorlash tizimidagi zamonaviy tendensiyalar tahlili.....	268
	Muradova Maftuna Komilovna, Turobova Ro'zoy Bekmurotovna, Xayrullayev Mo'minbek Anvar o'g'li	
	Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida adabiy-nutqiy kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi.....	272
	Ravshanova Dildora Sagdullayevna	
	Raqamli ta'lim sharoitida elektron axborot-ta'lim muhitining mohiyati va tarkibiy tuzilmasi.....	279
	Temurov Sobirjon Yo'ldoshevich	
	Zamonaviy ta'lim menejmentida innovatsion yondashuvlarning ahamiyati (boshlang'ich ta'lim misolida) ..	283
	Pardaboyev Doston	
	Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilaning hamkorligida qadriyatlar tarbiyasining amaliy asoslari	286
	Xaydarova Mavluda Mo'ydinjon qizi	

Zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari integratsiyasi asosida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish bosqichlari va samarali shakllari.....	292
<i>G'oziyeva Mohlaroyim Qodirxon qizi</i>	
Alohida ta'lim ehtiyojiga ega bo'lgan bolalarning (aqliy nuqson) ovqatlanish tartibi	295
<i>Sh. M. Ro'ziyeva</i>	
Boshlang'ich sinflarda ona tili darslarida imlo savodxonligini oshirishda geymifikatsiya o'yini orqali samarali tashkil etish	299
<i>Mergenbaeva Asiya Erkebaevna</i>	
Musiqqa o'qituvchisining pedagogik muloqatining ta'lim jarayonidagi ahamiyati	304
<i>S. M. Raxmonberdiyeva</i>	
Ijtimoiy-maishiy hayotga yo'naltirish darslarida zaif eshituvchi o'quvchilarning nutqini rivojlantirish	307
<i>Abdulxamidova Gulnoza</i>	
Ispaniya davlati ijtimoiy hayoti, madaniyati va o'ziga xos ta'lim tizimi	311
<i>Umarova Malika Xisabidinovna, Sabirova Nodira Ibrohimovna</i>	
Ertaklardagi so'zlardan foydalangan holda nutqi rivojlanmagan bolalarda muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish metodologiyasi	316
<i>G'opporova Mahliyoxonim</i>	
Tarbiya fanida hadislar va milliy qadriyatlarni integratsiya qilishning pedagogik imkoniyatlari	319
<i>Axmedov Boburjon Vasikovich</i>	
Chaqiriqqacha harbiy ta'lim tizimida o'quv-biluv kompetensiyalarini rivojlantirishning innovatsion yondashuvlari	324
<i>Mirzayev Shavkat Turdibayevich</i>	
Mustaqil ta'lim olish faoliyati tushunchasining pedagogik mohiyati va tarkibiy tuzilmasi (fizika fani bo'yicha).....	328
<i>Esanmurodov Otamurod Boboqand o'g'li</i>	
Oliy ta'limda immersiv yondashuvning mohiyati.....	333
<i>Muradova Maftuna Komilovna, Jontemirova Nozima Abdijabbor qizi</i>	
Yengil atletika mashg'ulotlari tizimida sportchilarning psixologik tayyorgarligini shakllantirish va rivojlantirishning ilmiy-pedagogik asoslari.....	337
<i>Yigitaliyev A. F.</i>	
Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasida o'quvchilarning harakat faolligini rivojlantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari.....	343
<i>D. R. Abdusalomov</i>	
Futbolchilarni tayyorlash jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashning samaradorligi...	348
<i>Mirbabayev Muzaffar Ismatillayevich</i>	
Empirik tushunchalar va ularning hospital pedagogikadagi pedagogik-psixologik roli	353
<i>Sapayeva Mavluda Shanazarovna</i>	
Ayollarga nisbatan zo'ravonlikka qarshi kurash va huquqiy himoya.....	357
<i>Ibragimova Feruza Bahodirxonovna</i>	
Integrativ yondashuv asosida kongruentlik kompetensiyasini shakllantirishga ta'sir etuvchi omillar.....	362
<i>Kamalova Dilobar Tairovna</i>	
Og'ir atletikachilarning ko'p yillik tayyorgarlik jarayonini tashkil etish	366
<i>Raximov Farxod Maxmudovich</i>	
Haqiqiy materiallardan foydalangan holda o'qishni o'rgatish	370
<i>Axmedov Husen Uzairovich</i>	
Maktabgacha ta'limda innovatsion va fiziologik yondashuvlarning o'ziga xos xususiyatlari.....	376
<i>Ruziyeva Gulsara Temirqulovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida talaba-yoshlarning jismoniy tarbiyasi.....	380
<i>Nazarov Zokir Abdurahmonovich</i>	
Tafakkur va mantiqiy fikrlash bo'lajak pedagog shaxsining nutq madaniyati omili sifatida	383
<i>A. Sh. Jumayev</i>	
Bo'lajak musiqqa o'qituvchilarida turizm vositasida tolerantlikni rivojlantirish pedagogik muammo sifatida.....	386
<i>Abdumannatova Aziza Abdumajit qizi</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Zamonaviy didaktik vositalar asosida talabalarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishning ilmiy-nazariy asoslari..... 390 <i>Asobayeva Noila Samatovna</i>
	Axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatda qo'llash" fanidan amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarini samarali tashkil etish 395 <i>Axmedova Zebixon Siddikovna</i>
	Talaba shaxsini ma'naviy-axloqiy tarbiyalashga qo'yilgan pedagogik talablar 399 <i>Boliyev Uchqun Ismatovich</i>
	Translation of Phraseological Units in Mass Media Texts..... 402 <i>Eshmurodova Ziyodaxon Urinbayevna</i>
	Phraseologisms in Modern Russian: A Corpus-Based Analysis of Structural, Semantic, and Functional Dynamics 405 <i>Farkhod Kholmatov</i>
	Yosh sportchilarda sprinterlik qobiliyatlarini rivojlantirishda o'yin uslubidagi mashqlarning o'rni..... 413 <i>G'oibov Yusufali Buxoraliyevich</i>
	Imitatsion mashqlarni nutqni avtomatizatsiyalash jarayonida qo'llash metodikasi 417 <i>G'aniyeva Muhabbat Lutfullayevna</i>
	1879-1894-yillarda yevropa va aqshdagi asos soluvchi laboratoriyalar evolyutsiyasi orqali eksperimental psixologiya genezisining qiyosiy-tarixiy tahlili..... 420 <i>Haydarov Farhod Ilnazarovich</i>
	Maktab direktori nutq etiketi – ta'lim menejmentida jamoatchilik bilan samarali muloqot asosi 423 <i>Islamova Dilfuza Dilshodovna</i>
	Bolalarda gigiyeniya qoidalarini o'rgatishning pedagogik ahamiyati 427 <i>Kalkonova Lutfiya Yusufovna, Safarova Qizlarxon</i>
	Kasbiy refleksiya va portfolio metodining ta'lim jarayonidagi ahamiyati 430 <i>Ismoilova Adolat Anvarovna, Kamoliddinova Mahliyoixon Zohidjon qizi</i>
	Практическая работа по развитию логического мышления учащихся начальных классов через дидактические игры 433 <i>Отажонов Ж. М., Мамарасулова М. А.</i>
	Umumta'lim maktablarida "tarbiya" fanini o'qitish jarayonida mavjud muammolar, ularning sabablari va takomillashtirish yo'llari..... 436 <i>Mamirova Shaxnoza Xudoyqulovna</i>
	Word Formation and Vocabulary Enrichment in Modern English and Uzbek Languages 440 <i>Muminova Feruza Muratdjanovna</i>
	Nodavlat ta'lim tashkilotlarining maktabgacha ta'lim tizimidagi o'rni va rivojlanish tendensiyalari 443 <i>Muminova Nargiza Sabitdjanovna</i>
	Shaxs taraqqiyotining turli bosqichlarida refleksiyaning rivojlanishi 447 <i>N. I. Xalilova</i>
	Bo'lajak o'qituvchilarda inklyuziv kompetensiyalarni rivojlantirishning pedagogik asoslari 450 <i>Omanqulova Shohida Nematillo qizi</i>
	Bo'lajak pedagoglarda gender madaniyatni shakllantirishda milliy qadriyatlar va zamonaviy yondashuvning uyg'unligi 455 <i>O'tkirova Zuhraon Ahmedjanovna</i>
	Developing Listening and Speaking Skills in Middle School 458 <i>Rakhmonova Dilrabokhon Salokhiddin kizi</i>
	Bolalarda gigiyena qoidalarini o'rgatishning pedagogik ahamiyati 461 <i>Kalkonova Lutfiya Yusufovna, Safarova Qizlarxon</i>
	Avlodlar nazariyalari haqidagi mulohazalarning nazariy tahlili: baby boomerlar, X, Y, Z avlodlari..... 464 <i>Umarova Sitora Muxlisovna, Sharifova Mahtob Murodjonovna</i>
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning nazariy asoslari 467 <i>Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Sofoyeva Oysha Davlatyorovna</i>
	Boshlang'ich sinflarda arifmetik amallarni o'rgatishning samarali metodlari..... 470 <i>Solijonova Mavluda Zokir qizi</i>

Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini takomillashtirishning nazariy-metodologik asoslari.....	472
<i>Toxirov Botirjon G'ofurjon o'g'li</i>	
Chaqiriqqacha harbiy ta'limda talabalarning harbiy ko'nikmalarini shakllantirishda psixologik omillarning o'rni.....	477
<i>Tursunov Shaxzod Ramazonovich</i>	
Bolalarning jismoniy faolligini oshirish va jismoniy rivojlantirish bo'yicha noan'anaviy jismoniy mashqlarning ahamiyati	480
<i>Xalmatova Nasiba Bozorboyevna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekologik tafakkurni rivojlantirish muammolari	485
<i>Yaxshiboyeva Nargiza Rustamqulovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faolligini rivojlantirishda bolalar adabiyotidan foydalanish ..	488
<i>Yuldoshova Mehriniso Ochildiyevna</i>	
Hosila va uning tatbiqlarini o'rgatishda zamonaviy yondashuvlar	491
<i>Absamatov Zuxriddin Axmad o'g'li</i>	
Развитие речи у детей как ключевой фактор формирования личности.....	496
<i>Дустова Дилдора Собиржановна</i>	
Boshlang'ich sinflarda geometrik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi	498
<i>Imamova Nasiba Xurramovna</i>	
Дидактические основы подготовки будущих педагогов к лекционной деятельности.....	501
<i>Нодира Азаматова</i>	

AYOLLARGA NISBATAN ZO'RAVONLIKKA QARSHI KURASH VA HUQUQIY HIMOYA

Ibragimova Feruza Bahodirxonovna

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi
 Ijtimoiy himoya milliy agentligi Ayollarni rehabilitatsiya qilish
 va moslashtirish Respublika markazi direktor o'rinbosari

Annotatsiya: Ayollarga nisbatan zo'rvonlikning ijtimoiy va huquqiy ahamiyati yoritiladi. O'zbekistonda mazkur sohada amalga oshirilayotgan davlat siyosati, qonunchilik hamda himoya mexanizmlari tahlil qilinadi. Tazyiq va zo'rvonlikka qarshi kurashish, jabrlanuvchilarni himoya qilish va ularni rehabilitatsiya qilish maqsadida rehabilitatsiya markazlari, hududiy shelterlar hamda birlamchi ko'mak xonalari faoliyati tashkil etilgani ko'rsatib beriladi. Mazkur tizim psixologik, huquqiy va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish, sud va prokuror ishtiroki hamda ijtimoiy shartnomalar orqali ijtimoiylashuv jarayonini ta'minlashga xizmat qilishi asoslanadi. Milliy qonunchilik va xalqaro konvensiyalar asosida zo'rvonlikning barcha shakllariga qarshi huquqiy baza yaratilgani, shuningdek, jinoyat va ma'muriy javobgarlik belgilanganligi ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: ayollarga nisbatan zo'rvonlik, gender tenglik, huquqiy himoya, rehabilitatsiya markazlari, tazyiq, oilaviy zo'rvonlik, ijtimoiy xizmatlar, huquqiy islohotlar, shelterlar, ijtimoiy faollik.

Abstract: The social and legal significance of violence against women is examined. State policy, legislation, and protection mechanisms implemented in Uzbekistan in this field are analyzed. It is shown that rehabilitation centers, regional shelters, and primary assistance units have been established to combat violence, protect victims, and ensure their rehabilitation. This system provides psychological, legal, and social services, involves courts and prosecutors, and facilitates social reintegration through social contracts. Based on national legislation and international conventions, a comprehensive legal framework against all forms of violence has been developed, and criminal as well as administrative liability has been established.

Key words: violence against women, gender equality, legal protection, rehabilitation centers, pressure, domestic violence, social services, legal reforms, shelters, social activity.

Аннотация: Рассматривается социальное и правовое значение насилия в отношении женщин. Анализируются государственная политика, законодательство и механизмы защиты, реализуемые в Узбекистане в данной сфере. Показано, что в целях борьбы с насилием, защиты пострадавших и их реабилитации созданы реабилитационные центры, территориальные приюты и первичные пункты помощи. Обосновывается, что данная система обеспечивает оказание психологических, правовых и социальных услуг, участие суда и прокуратуры, а также реализацию социальных контрактов, способствующих социальной адаптации. На основе национального законодательства и международных конвенций сформирована правовая база против всех форм насилия, установлена уголовная и административная ответственность.

Ключевые слова: насилие в отношении женщин, гендерное равенство, правовая защита, реабилитационные центры, давление, семейное насилие, социальные услуги, правовые реформы, приюты, социальная активность.

KIRISH

Ma'lumki, ayollarga nisbatan zo'rvonlik faqat oilaviy muammo sifatida qaralmaydi, balki jamiyatning barqaror rivojlanishi va ijtimoiy taraqqiyotiga tahdid soluvchi muhim ijtimoiy fenomen hisoblanadi. O'zbekistonda mazkur sohada amalga oshirilayotgan davlat siyosati va huquqiy islohotlar ayollarning asosiy huquq va erkinliklarini ta'minlash, ularning sha'ni, qadr-qimmatini himoya qilish hamda ijtimoiy faolligini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan.

Har bir fuqaro, erkak yoki ayol, zo'rvonlikka nisbatan murosasiz munosabatda bo'lishi hamda adolat va gender tengligini qo'llab-quvvatlashi zarur. Xotin-qizlarni tazyiq va zo'rvonlikdan himoya qilish sohasida davlat siyosati asosiy yo'nalishlari va mexanizmlari bilan belgilab berilgan.

Xotin-qizlarni tazyiq va zo'rvonlikdan himoya qilish sohasida davlat gender siyosati, dasturlar va strategiyalar ishlab chiqiladi va amalga oshiriladi. Bu jarayon jamiyatda xotin-qizlarga nisbatan tazyiq va zo'rvonlikka murosasiz muhit yaratish, ularning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilishni ta'minlashga

qaratilgan. Shuningdek, himoya choralar zo'rvonlikning oldini olish, uni aniqlash va cheklashga hamda bunday holatlarga olib keladigan sabablar va shart-sharoitlarni bartaraf etishga xizmat qiladi.

Tazyiq va zo'rvonlikka qarshi samarali choralarni amalga oshirish uchun davlat organlari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, nodavlat notijorat tashkilotlari va fuqarolik jamiyati institutlari hamkorlik qilmoqda. Shu bilan birga, jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish, qonuniyligni mustahkamlash ishlari ham olib borilmoqda.

Milliy qonunchilikda ushbu yo'nalishning asosiy huquqiy asoslari belgilab berilgan va xotin-qizlarga nisbatan zo'rvonlik holatlarining oldini olish hamda ijtimoiy moslashuv jarayonlarini takomillashtirish choralar belgilangan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ayollarga nisbatan zo'rvonlik muammosi ijtimoiy va huquqiy jihatdan ko'plab olimlar tomonidan o'rganilgan. Xususan, O'zbekistonlik tadqiqotchilar – M. Xudoyberdiyeva hamda N. Abdullayeva o'z ishlarida gender tenglik va xotin-qizlarni himoya qilish masalalarini ijtimoiy siyosat bilan bog'liq holda tahlil qiladi. Ularning fikricha, ayollarga nisbatan zo'rvonlikni kamaytirishda davlatning huquqiy mexanizmlari bilan bir qatorda jamiyatda huquqiy ongni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, D. Yuldasheva tadqiqotlarida oilaviy zo'rvonlikning psixologik va ijtimoiy omillari yoritilib, jabrlanuvchilarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimini rivojlantirish zarurligi asoslab beriladi.

Xalqaro tadqiqotlarda ham mazkur muammo keng yoritilgan. BMT va uning tarkibidagi UN Women tashkiloti tomonidan olib borilgan tahlillarda ayollarga nisbatan zo'rvonlik global muammo sifatida baholanadi. 1979-yilda qabul qilingan "Xotin-qizlarni kamsitishning barcha shakllariga barham berish to'g'risida"gi Konventsiya ayollarning huquqlarini himoya qilishning muhim xalqaro huquqiy asosi sifatida e'tirof etiladi. Shuningdek, Jahon bankining "Women, Business and the Law" hisobotlarida gender tenglikni ta'minlash va zo'rvonlikka qarshi kurashish davlatlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatishi ta'kidlanadi.

Rossiyalik olimlardan R. E. Levina va L. S. Vygotskiy asarlarida shaxsning ijtimoiy muhitda shakllanishi va psixologik omillar tahlil qilinib, bu yondashuvlar zo'rvonlik muammosini tushunishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. O'zbek pedagog olimlari, jumladan, Sh. Sharipov va B. Qurbonovlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda esa yoshlar va oilalarda ijtimoiy muhitni sog'lomlashtirish, huquqiy madaniyatni oshirish orqali zo'rvonlikning oldini olish mumkinligi ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Bu tadqiqotlar ayollarga nisbatan zo'rvonlikka qarshi kurashishda kompleks yondashuv zarurligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida ma'lumotlar bir necha usullar asosida yig'ildi: normativ-huquqiy hujjatlar, jumladan qonunlar, qarorlar va xalqaro konvensiyalar tahlil qilindi, shuningdek, ayollarga nisbatan zo'rvonlik holatlari bo'yicha rasmiy statistik ma'lumotlar va hisobotlardan foydalanildi. Empirik ma'lumotlar ijtimoiy xizmatlar markazlari faoliyati, reabilitatsiya muassasalari tajribasi hamda mavjud ilmiy adabiyotlarni o'rganish orqali jamlandi. Olingan ma'lumotlar qiyosiy va tizimli tahlil usullari asosida qayta ishlanib, zo'rvonlikning asosiy omillari, uning oldini olish mexanizmlari va huquqiy himoya tizimining samaradorligi aniqlab berildi. Shuningdek, mazmuniy tahlil yordamida normativ hujjatlar va amaliyot o'rtasidagi bog'liqlik baholanib, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'nalishlari ilmiy asosda umumlashtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi "Zo'rlik ishlatishdan jabr ko'rgan xotin-qizlarni reabilitatsiya qilishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-5116-sonli¹ qarori, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 6-oktabrdagi "Zo'rlik ishlatishdan jabr ko'rgan xotin-qizlarni reabilitatsiya qilish va moslashtirish hamda o'z joniga qasd qilishning oldini olish borasidagi ishlarni takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 625-sonli² qarorlari bilan ilk bor reabilitatsiya markazlari tashkil etilib, tazyiq va zo'rvonlik qurbonlari bilan ishlash asoslari yaratilgan.

Zo'rvonlik holatlarining oldini olish, jabrlanuvchilarni himoya qilish uchun orderlar berish va reabilitatsiya markazlari faoliyatini tashkil qilish tizimi belgilab berildi. Shu bilan birga, xotin-qizlar bilan ishlash maqsadida tuman va shahar darajasida maxsus guruhlar tashkil etildi. O'z joniga qasd qilish holatlarining oldini olish

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi "Zo'rlik ishlatishdan jabr ko'rgan xotin-qizlarni reabilitatsiya qilishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-5116-sonli qarori: <https://lex.uz/docs/-5426644>

2 O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 6-oktabrdagi "Zo'rlik ishlatishdan jabr ko'rgan xotin-qizlarni reabilitatsiya qilish va moslashtirish hamda o'z joniga qasd qilishning oldini olish borasidagi ishlarni takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 625-sonli qaror: <https://lex.uz/uz/docs/-5670659?%2000>

bo'yicha tizimli chora-tadbirlar yo'lga qo'yildi. Zo'ravonlikni erta aniqlashda profilaktika inspektorlari va psixologlar hamkorligi kuchaytirildi.

Shu yo'nalishda gender tenglikni ta'minlashning asosiy huquqiy asoslari ham yaratildi. Xususan, "Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida"gi Qonunga asoslanib, gender tenglik va ayollarning ijtimoiy faolligini ta'minlaydigan asosiy huquqiy hujjat ishlab chiqildi. Milliy va xalqaro qonunchilik tajribasi o'rganib chiqildi.

Jumladan, BMT tahlillariga ko'ra, har uchta ayolning kamida biri hayoti davomida zo'ravonlikning turli shakllariga duch kelishi qayd etilgan. Shu bois mazkur muammo butun jahonda dolzarb hisoblanadi. Bu borada milliy qonunchilik bilan barobar xalqaro huquqiy hujjatlar va tahlillar ham o'rganib borilmoqda. "Xotin-qizlarni kamsitishning barcha shakllariga barham berish to'g'risida"gi Konventsiya 1979-yil 18-dekabrda Nyu-York shahrida BMT tomonidan qabul qilingan bo'lib, ayollarga nisbatan kamsitishni har qanday shaklda bartaraf etish va ularning huquqiy, ijtimoiy, iqtisodiy hamda siyosiy sohalarida teng huquqliligini ta'minlashni ko'zda tutadi.

Ayollarga nisbatan zo'ravonlik – bu ularning jismoniy, ruhiy, jinsiy, iqtisodiy yoki boshqa turdagi daxlsizligini buzish, kamsitish yoki tahdid ostida ushlab turishni anglatadi. Bu holatlar nafaqat oila doirasida, balki ish joyida, ta'lim muassasalarida, jamoat joylarida ham yuz berishi mumkin. Ushbu holatlarning oldini olish bo'yicha yangilangan huquqiy asoslar ham ishlab chiqildi.

Zo'rlik bilan bog'liq huquqiy aktlar to'g'risidagi qonuniy hamda ma'muriy o'zgarishlar 2023-yil 11-aprelda Prezident tomonidan imzolangan qonunda xotin-qizlar hamda bolalarga nisbatan oilaviy zo'ravonlik jinoyat sifatida tan olingan. Yangilanishlar: tizimsizlik, psixologik zo'ravonlik, erkinlikni cheklash, qo'rqitish kabi holatlar ilgari bo'lmagan holatlarda jinoiy va ma'muriy javobgarlikka olingan. Masalan, erkak yoki sherik tomonidan oila ichidagi zo'ravonlik uchun jinoiy jazo belgilandi. Jinsiy va iqtisodiy zo'ravonlikka qarshi chora-tadbirlar to'g'risidagi qo'shimcha normalar 2024-yil 20-sentyabrda Senat tomonidan qabul qilingan qonunda bolalar va xotin-qizlarga nisbatan zo'ravonlikning oldini olish bo'yicha yangi tartiblar joriy etilgan.

Davlat idoralari va davlat ulushi bo'lgan tashkilotlarda xotin-qizlarga nisbatan tazyiq qurboni bo'lgan shaxslarni ishga qabul qilishda cheklovsiz normalar kiritildi. 2024-yil 18-martda e'lon qilingan "Gender tenglikni amalga oshirish bo'yicha kompleks harakat dasturi – 2030" tasdiqlangan. UN Women ofisining O'zbekistonda ochilishi va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish doirasida 2025-yil 29-mayda Toshkent shahrida UN Women ofisi ochilishi gender tenglik va zo'ravonlikka qarshi kurashda xalqaro hamkorlikni yana mustahkamladi.

Bu holat jalb etilgan institutlar, chora-tadbirlar va davlat siyosatini jahonning ilg'or tajribasi asosida olib borish imkonini yaratdi. Jahon bankining World Bank hisobotiga ko'ra, O'zbekiston 2022–2023-yillarda gender tengligi bo'yicha bir qator huquqiy islohotlarni amalga oshirdi va "Women, Business and the Law – 2024" reytingida eng ko'p islohot amalga oshirgan 5 ta davlat qatoriga kirdi. 2023-yil 12-aprelda qabul qilingan ZRU-829 "Ayrim qonun hujjatlariga xotin-qizlar va bolalar huquqlarini himoya qilishni yanada takomillashtirish to'g'risida"gi Qonun orqali ayollarga va bolalarga nisbatan jinsga asoslangan zo'ravonlik, oilaviy zo'ravonlik hamda iqtisodiy zo'ravonlikning bir qator shakllari qonunchilikka kiritildi.

Qolaversa, Jinoyat kodeksi va Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeks tarkibiga yangi moddalar va ta'riflar joriy qilindi, masalan, oilaviy-maishiy zo'ravonlik tushunchasi hamda jinsiy ta'qib uchun ma'muriy javobgarlik. (Jinoyat kodeksiga kiritilgan yangi modda – 126-1-modda "Oilaviy-maishiy zo'ravonlik"). Bu modda 2023-yilda qabul qilinib, ZRU-829-son Qonun hamda boshqa tegishli normativ-huquqiy hujjatlar bilan birgalikda joriy etilgan. Unda oilaviy zo'ravonlik uchun jinoiy javobgarlik belgilangan, ya'ni ilgari ma'muriy tartibda ko'rib chiqilgan holatlar endilikda jinoiy javobgarlikka ham tortilishi mumkin.

2024-yilda bolalarga nisbatan oilaviy zo'ravonlik uchun javobgarlikni kuchaytirishga qaratilgan qonunchilik bolalarni himoya qilishni mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, tiklanish choralari, jinoyat va ma'muriy jazolar, sudlar o'rtasida kelishuv yuzasidan yangi tartiblar belgilandi. Tahlillar ushbu qonunchilik o'zgarishlarining davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari (oldini olish, huquqiy tarbiya, tashkiliy-huquqiy mexanizmlar) bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatadi.

So'nggi yillarda mazkur yo'nalish farmon va bir qator qarorlar bilan yanada takomillashtirildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari asosida aholi ijtimoiy himoyasini kuchaytirish, davlat tomonidan fuqarolarga ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish ko'lamini va turlarini kengaytirish bo'yicha tizimli ishlar amalga oshirilmog'da. Mazkur hujjatlar asosida Ayollarni rehabilitatsiya qilish va moslashtirish Respublika markazi hamda uning hududiy bo'limlarini tashkil etish chora-tadbirlari kuchaytirildi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 10-maydagi "Tazyiq va zo'ravonlikdan jabrlangan shaxslarga ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishni takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-175-sonli³ qarori bilan tazyiq va zo'ravonlikdan jabr ko'rgan xotin-qizlar va ularning voyaga yetmagan farzandlarini

3 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 10-maydagi "Tazyiq va zo'ravonlikdan jabrlangan shaxslarga ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishni takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-175-sonli qarori: <https://lex.uz/docs/-6916638>

tegishli hududdagi shoshilinch qabul bo'limlari mavjud shifoxonalar negizida tashkil etilgan birlamchi ko'mak xonalariga joylashtirish tartibi belgilandi.

Bugungi kunda 194 ta birlamchi ko'mak xonalari tashkil etilib, jismoniy va ruhiy holatini yaxshilash maqsadida tazyiq va zo'ravonlikka uchragan, o'z joniga suiqasd qilgan yoki o'z joniga qasd qilishga moyilligi bo'lgan xotin-qizlar hamda ularning voyaga yetmagan farzandlari uch sutkadan ko'p bo'lmagan muddatga joylashtirilmoqda.

Shuningdek, shoshilinch birinchi yordam, jumladan, ruhiy va psixoterapevtik yordam ko'rsatish, shu bilan birga yuqumli kasalliklar mavjudligi bo'yicha tahlillar o'tkazilib, jabrlanuvchining salomatlik holati to'liq baholandi va zarur chora-tadbirlar amalga oshiriladi.

Tazyiq va zo'ravonlikka uchragan xotin-qizlarga reabilitatsiya xizmatlarini ko'rsatish yo'nalishlari tashkil etilib, ularni reabilitatsiya qilish va moslashtirish Respublika markazining 14 ta hududiy markazlarida vaqtinchalik boshpana (shelterlar) faoliyati yo'lga qo'yilgan. Markazlarda 70 dan ortiq shtat birliklari hamda zarur moddiy-texnika bazasi yaratilgan. Tazyiq va zo'ravonlikdan jabr ko'rgan shaxslarning ijtimoiylashuv darajasi ijtimoiy xodim, xotin-qizlar faoli hamda profilaktika inspektori tomonidan olti oy davomida monitoring qilinadi:

1. "Inson" ijtimoiy xizmatlar markazlari tomonidan tazyiq va zo'ravonlikdan jabr ko'rgan xotin-qizlar va ularning farzandlari, shuningdek, voyaga yetmagan bolalarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish bo'yicha sudlarga ariza (shikoyat) va da'volar kiritishda davlat bojidan ozod qilish;
2. "Inson" ijtimoiy xizmatlar markazlariga tazyiq va zo'ravonlikdan jabr ko'rgan xotin-qizlarning yo'qotilgan bank plastik kartasini tiklash uchun tijorat banklariga murojaat qilish yuzasidan notarial tasdiqlangan ishonchnomaga tenglashtirilgan ishonchnomani tasdiqlash huquqini berish;
3. Ayollarni reabilitatsiya qilish va moslashtirish hududiy markazlariga joylashtirilgan xotin-qizlar va ularning voyaga yetmagan farzandlari, shuningdek, voyaga yetmagan bolalar biometrik pasportlari (ID-kartalari) yo'qolgan taqdirda, ularni qayta rasmiylashtirish huquqiga ega;
4. Shuningdek, tug'ilganlik haqidagi guvohnomalar va nikoh qayd etilganligi haqidagi guvohnomalar o'rniga yangi hujjatlarni olish imkoniyati yaratiladi;
5. Nikohda turmasligi yoki nikohdan ajralganligi to'g'risidagi ma'lumotnomani olish, yolg'iz ona arizasiga asosan qayd etilgan tug'ilganlik haqidagi ma'lumotnomani olish ham ta'minlanadi;
6. Familiya, ism va ota ismini o'zgartirganlik haqidagi ma'lumotnoma hamda yaroqsiz holatga kelgan yoki yo'qolgan mehnat daftarchasidagi yozuvlarni tasdiqlashda jarima, davlat boji va gerb yig'imidan ozod qilish choralar belgilangan.

Tazyiq va zo'ravonlikdan jabr ko'rgan xotin-qizlarning fuqarolik ishlari bo'yicha sudlarda majburiy tartibda prokuror ishtirokini ta'minlash yo'lga qo'yilgan.

Respublika markazi va uning hududiy bo'limlariga joylashtirilgan shaxslarning ijtimoiylashuv darajasini oshirish hamda reabilitatsiya dasturi bilan ko'zlangan maqsadlarga erishish uchun ijtimoiy shartnoma tuzish amaliyoti joriy etilgan.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 25-iyundagi "Tazyiq va zo'ravonlikka uchragan xotin-qizlar va ularning voyaga yetmagan farzandlariga ijtimoiy xizmatlarni ko'rsatish tizimini yo'lga qo'yish chora-tadbirlari to'g'risida "gi 354-son⁴ qaroriga asosan "112" yagona dispetcherlik xizmati hamda 1146 qisqa raqamli "ishonch telefoni"ga tazyiq va zo'ravonlik holatlari bo'yicha murojaatlar kelib tushganda, mutaxassislar tomonidan xotin-qizlarga ijtimoiy, psixologik, huquqiy hamda boshqa masalalar yuzasidan maslahat va axborot xizmatlari ko'rsatiladi.

Bunda xotin-qizlarga shoshilinch ruhiy, psixoterapevtik va huquqiy yordam ko'rsatish, shuningdek, tazyiq yoki zo'ravonlik sodir etgan shaxslarga nisbatan zarur choralar ko'rish holatlarida mazkur qo'ng'iroqlar ichki ishlar organlari navbatchilik qismining "102" telefon raqamiga yo'naltiriladi.

Tazyiq va zo'ravonlikka uchragan xotin-qizlar va ularning voyaga yetmagan farzandlariga ijtimoiy xizmat ko'rsatishning ma'muriy reglamenti ishlab chiqilgan. Reglamentga asosan "Inson" ijtimoiy xizmatlar markazlari tomonidan tazyiq va zo'ravonlik holatlari bo'yicha murojaatlarni qabul qilish, shaxsning holatini baholash, zarur xizmatlarni ko'rsatish, hududiy markazlarga joylashtirish hamda reabilitatsiya xizmatlarini tashkil etish, yakka tartibdagi ijtimoiy reabilitatsiya dasturiga muvofiq xizmatlar ko'rsatish va natijalarini "Yagona milliy ijtimoiy himoya" axborot tizimiga kiritish ishlari amalga oshiriladi.

4 O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 25-iyundagi "Tazyiq va zo'ravonlikka uchragan xotin-qizlar va ularning voyaga yetmagan farzandlariga ijtimoiy xizmatlarni ko'rsatish tizimini yo'lga qo'yish chora-tadbirlari to'g'risida "gi 354-son qarori: <https://lex.uz/docs/-6982043>

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, ushbu maqola ayollarga nisbatan zo'rvonlik muammosining ijtimoiy va huquqiy ahamiyatini yoritib, O'zbekistonda sohada amalga oshirilayotgan davlat siyosati, huquqiy islohotlar va himoya mexanizmlari haqida ma'lumot beradi. Ayollarga va ularning voyaga yetmagan farzandlariga nisbatan zo'rvonlik nafaqat oilaviy, balki ijtimoiy muammo sifatida qaraladi. Davlat siyosati va qonunchilik ayollarning huquq va erkinliklarini himoya qilish, gender tengligini ta'minlash hamda ijtimoiy faollikni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. Tazyiq va zo'rvonlikka qarshi chora-tadbirlar doirasida reabilitatsiya markazlari, hududiy shelterlar va birlamchi ko'mak xonalari tashkil etilgan. Jabrlanuvchilarga psixologik, huquqiy va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish tizimi yo'lga qo'yilgan, shuningdek, sud va prokuror ishtiroki hamda ijtimoiy shartnomalar orqali ijtimoiylashuv jarayoni nazorat qilinadi.

Milliy qonunchilik va xalqaro konvensiyalar asosida zo'rvonlikning barcha shakllariga qarshi huquqiy baza yaratilgan, jumladan, jinoyat va ma'muriy javobgarlik belgilangan. Shuningdek, O'zbekistonda ayollarga nisbatan zo'rvonlikni oldini olish, jabrlanuvchilarni himoya qilish va ularni reabilitatsiya qilish bo'yicha kompleks hamda tizimli davlat siyosati va huquqiy mexanizmlar shakllantirilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–5116-son qarori. “Zo'rlik ishlatishdan jabr ko'rgan xotin-qizlarni reabilitatsiya qilishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida”. Toshkent, 19.05.2021.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 625-son qarori. “Zo'rlik ishlatishdan jabr ko'rgan xotin-qizlarni reabilitatsiya qilish va moslashtirish hamda o'z joniga qasd qilishning oldini olish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida”. Toshkent, 06.10.2021.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. “Gender tenglikni amalga oshirish bo'yicha kompleks harakat dasturi – 2030”. Toshkent, 18.03.2024.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–175-son qarori. “Tazyiq va zo'rvonlikdan jabrlangan shaxslarga ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishni takomillashtirish to'g'risida”. Toshkent, 10.05.2024.
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 354-son qarori. “Tazyiq va zo'rvonlik holatlariga tezkor javob berish tizimini takomillashtirish to'g'risida”. Toshkent, 25.06.2024.
6. O'zbekiston Respublikasi Qonuni. “Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida”. Toshkent.
7. O'zbekiston Respublikasi Qonuni ZRU–829. “Ayrim qonun hujjatlariga xotin-qizlar va bolalar huquqlarini himoya qilishni yanada takomillashtirish to'g'risida”. Toshkent, 12.04.2023.
8. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi. 126-1-modda “Oilaviy-maishiy zo'rvonlik”.
9. O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi.
10. BMT (United Nations). “Xotin-qizlarni kamsitishning barcha shakllariga barham berish to'g'risida”gi Konventsiya (CEDAW). Nyu-York, 18.12.1979.
11. World Bank. “Women, Business and the Law 2024” hisoboti.
12. UN Women. O'zbekistonda gender tenglikni ta'minlash va zo'rvonlikka qarshi kurash bo'yicha materiallar.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.